

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

www.hdgender.eu

Доклад от проведени дълбочинни интервюта със специалисти от съдебен район - Ивайловград

Проучване в рамките на проект „Гражданско участие за по-добра съдебна система“

**Кристина Йорданова, Андриана Иванова
2018г.**

Проект „Гражданско участие за по-добра съдебна система“ се финансира по Оперативна програма „Добро управление“ с договор за безвъзмездна финансова помощ с рег. № BG05SFOP001-3.003-0005-S01/14.09.2017г. на обща стойност 99427,10 лв, от които 84 513.03 лв европейско и 14 914.07 лв национално съфинансиране. www.eufunds.bg

Съдържание

Човешки ресурси в сектор „правосъдие“	2
Взаимодействие на институциите помежду им и с гражданите. Гражданско участие	4
Въпроси, специфични за съдебната система.....	8
Възстановително правосъдие и медиация.....	12

Човешки ресурси в сектор „правосъдие“

Проучването започва с въпроси, касаещи образованието по право. По-голямата част от интервюираните са на мнение, че образованието в България е на много ниско ниво и дават примери за впечатленията си по тази тема. Според тях трябва да има квоти за специалността „право“, както и за много други специалности. Един от респондентите в проучването направи аналогия между университетските преподаватели по право, които имат хорариуми в няколко университета и е очевидно, че няма как да осъществяват преподаването в толкова много и отдалечени населени места със здравната система, където се назначава даден специалист към определена болница, само за да може да се използва определена клинична пътека, а на практика специалистът не работи в болницата. Голяма част от интервюираните са на мнение, че само в определени доказани университети трябва да се преподава право и завършващите студенти да са със специалност юрист. Според един от респондентите в много професии е добре да имаш познания в определени области на правото, поради което е полезно за студентите да преминават през определени юридически дисциплини без непременно да стават юристи. В обобщение всеобщото мнение е, че качеството на образование е много ниско и са малко завършващите, които имат реални познания по специалността и са мотивирани да се развиват.

По отношение на стажовете за студентите по право, повечето интервюирани са на мнение, че те трябва да са с продължителност около година и реално да се възлагат на стажантите дейности, които да извършват. Според един от респондентите и преди години, и сега на стажантите се гледа пренебрежително, а на магистратите не им се занимава да ги обучават и да им обясняват. Едно от интервюираните лица изрази мнение, че за да е по-продължителен стаж (1 година например) държавата трябва да поеме разходите за

*Анализ на резултати от проведени дълбочинни интервюта с експерти от
Ивайловград по теми, касаещи съдебната система и реформата в нея*

издръжка на тези стажанти. Това е дълъг период, в който те са ангажирани, а на практика не получават възнаграждения. Друг коментар по темата беше свързан с това, че са нужни най-малко 5 години юридически стаж, за да може да се твърди, че юристите имат реални познания и подготовка и могат качествено да си изпълняват задълженията.

Идеята за разкриването на т.нар. „правни клиники“ към университетите, които предлагат специалност право среща всеобща подкрепа, като част от интервюираните споделят опасенията си, че тези структури могат да имат само комерсиална цел, без да дават реален практически опит на студентите.

По отношение на обученията в Националния институт по правосъдие (НИП) само едно от интервюираните лица изрази мнение и то се базира на личен опит, че обученията там са много полезни. Представителите на прокуратурата споделят, че не са посещавали обучения в НИП, а обученията, на които ходят са организирани от Главна прокуратура и са по теми, които са предварително определени (нямат възможност сами да предлагат по кои теми се нуждаят от обучение).

По отношение на обученията за полицаите огромната част от респондентите са на мнение, че са недостатъчни и на ниско ниво. Респондент споделя, че преди време е имало редовни обучения на полицаите – веднъж седмично или веднъж месечно, които са се организирали от самите районни управления и лектори са били магистрати и др. специалисти. Сега подобни обучения няма и това се усеща и в качеството на работата на полицията. Според добре запознати с темата недостатъчните познания на полицаите по всички теми, по които работят, а те са много и от всякакво естество и липсата на профилиране на длъжностите, водят до събирането на негодни доказателства по делата, а това от своя страна води до несправедливо съдебно производство. Според един от респондентите голям проблем в полицията, особено в малките районни управления, е че за определени длъжности има само една щатна бройка и когато бъде назначен млад току-що завършил специалист, той няма до кого да се допита, от кого да почерпи опит. Липсата на приемственост и компрометирания подбор на кадри заедно с недостатъчната подготовка (6 месеца) на полицаите са сред основните проблеми в системата на МВР.

В много от проведените интервюта на преден план излиза нуждата от повече и по-качествени специалисти в различни области, които да работят в Ивайловград. Интервюираните представители на съдебната система споделят, че когато се обявяват конкурси за заемане на магистратски длъжности в Ивайловград, никой не проявява интерес и не кандидатства. Или тези, които кандидатстват, използват назначението в Ивайловград като трамплин за бъдещо кариерно развитие и още от самото начало са с идеята да не се задържат за дълго в града.

Част от въпросите в интервютата касаят възнагражденията на магистратите, административните служители в съдебната система, полицаите, вещите лица. Всички интервюирани са на мнение, че възнагражденията са справедливи и съответстват на натовареността и извършваната работа. Съпоставки бяха направени с възнагражденията за други длъжности, които в Ивайловград често са в размера на минималната работна заплата. Едно от интервюираните лица, служител на социалните служби с огорчение сподели, че в Ивайловград рядко има семейства, в които и двамата родители да работят. В града безработицата е голяма и много семейства едва преживяват. Това е причината и много млади хора да напускат града и селата в общината.

По отношение на вещите лица имаше коментари, че такива няма в Ивайловград и се налага експерти да пътуват от други градове, което оскъпява експертизата. Самите магистрати не подкрепяха това твърдение. Мнението им беше, че ситуацията в Ивайловград е подобна на тази в цялата страна. Всички интервюирани са съгласни, че е необходимо да има психолог – външен специалист, който да оказва подкрепа на полицаите и служителите в други институции.

Взаимодействие на институциите помежду им и с гражданите. Гражданско участие

По темите, касаещи взаимодействието между институциите всички интервюирани без изключение са на мнение, че в Ивайловград институциите си сътрудничат добре и работят в партньорство, което в голяма степен се обуславя от личните контакти и малкия размер на града. Принос за доброто сътрудничество има и ниската натовареност на институциите, което им позволява по-пълно и детайлно да проучат всеки казус, така че да се вземе обективно решение по него. Изключително впечатление прави огромната подкрепа към съда и прокуратурата в града, за които мненията са повече от положителни. Тези институции срещат широка подкрепа и одобрение както от представители на другите институции в града, така и на гражданите, което е в пълен противовес на общественото мнение тиражирано по медиите и ширещо се в страната.

В някои от интервютата е засегнат въпроса с полицейското насилие, на който всички интервюирани отговарят еднозначно. Според тях има насилие срещу полицаите, а не от страна на служителите на МВР, с което се парадирва в медиите. В хода на проучването научихме за примери, когато престъпници заплашват полицаите, че ще подадат сигнал срещу тях, късат им пагоните, дори ги удрят. Общото мнение е, че служителите на МВР не са достатъчно защитени от закона и нямат възможност да упражняват свободно правомощията си, което води след себе си множество последствия

*Анализ на резултати от проведени дълбочинни интервюта с експерти от
Ивайловград по теми, касаещи съдебната система и реформата в нея*

като ниско доверие в институцията, недостатъчна резултатност от превантивните действия и високи нива на битова и др. престъпност.

Коментиран беше въпросът за безплатната правна помощ, която не е съвсем безплатна в определени случаи. По предварителна информация преди да започнем проучването, този въпрос беше много значим за обикновените хора, но в хода на интервюта се оказа, че ползвателите на безплатната правна помощ на всеки етап от изискването до разрешаването и предоставянето ѝ са уведомявани, че ако загубят делото, ще се наложи да я заплатят. Друг е въпросът доколко те четат документите, които попълват и определенията на съда, които получават. По тази тема отговорите са в посока това, че е ангажимент на гражданите да са информирани и да се запознават в детайли с процедурите, които предприемат и документите, които попълват, а информацията е налична на много места.

По отношение на електронното правосъдие голяма част от интервюираните го подкрепят по принцип, но са на мнение, че страната ни все още не е готова за въвеждането му – нито като информационни системи и бази данни, нито като грамотност на населението за работа с компютър и по електронен път. Въпреки това все по-често в ежедневната си работа магистратите използват различни електронни регистри и услуги, които безспорно облекчават работата им и допринасят за бързината при обмяната на документи, спестяват разходи и т.н. Респондентите по-скоро си представят електронното правосъдие като постепенно въвеждане на различни електронни услуги и процедури.

Особено внимание по време на всички интервюта беше обърнато на бюджетирането на съдебната система. Понастоящем то следва т.нар. исторически принцип, съгласно който всяка година за структурите на съдебната система се отпускат средства, съответстващи на бюджета от предходната година с леко завишение (за да коригира инфлацията). В рамките на реформата се обсъждат варианти, при които формирането на бюджета на структурите да е свързано с определени резултати, които те постигат, да се включва местната общност в процеса на формиране и т.н. При представяне на тази информация повечето интервюирани изразиха мнение, че гражданите не са достатъчно компетентни, нямат информация за разходите, които има един съд, една прокуратура или един следствен отдел, поради което не е редно да взимат отношение по тези въпроси. Но имаше и такива, които подкрепят гражданското участие. От интервюта с магистрати стана ясно, че те са доволни от бюджетирането в съдебната система и са на мнение, че няма нужда от промени в тази посока. Обсъждането на бюджета на съдебната система неимоверно доведе до въпроса за гражданското участие и гражданския контрол над съдебната система. Дадени бяха примери с други съдебни системи, при които магистратите се избират с избори, така както се избират управляващите в България. Едно

от интервюираните лица сподели, че подобен избор може да бъде полезен за съдебната ни система, стига той да касае чисто административните длъжности на високо ниво като председател на окръжен съд, окръжен прокурор и т.н. По отношение на редовите магистрати подобен избор по-скоро би представлявал предпоставка за влияние и компрометиране на независимостта им.

Повечето от респондентите в проучването са на мнение, че гражданите не са достатъчно компетентни, за да участват активно в „живота“ на съдебната система, да участват във вземането на решения и ако има такова участие, то по-скоро ще бъде заплаха за независимостта на съдебната система. Обект на коментари по темата бе и институтът на съдебните заседатели. Според повечето участници в проучването съдебните заседатели са приемлив и добре регламентиран вариант за гражданско участие в съдебната система. Положително според тях е, че съдебните заседатели се избират от общинските съвети, което означава, че не са зависими от съдебната система и свободно могат да изразяват мнението си. Противно на широко разпространеното обществено мнение, че съдебните заседатели са „баби и дядовци“, които просто присъстват в съдебните заседания без да взимат активно участие и без да изразяват становище при вземането на решение, интервюираните в Ивайловград споделиха преките си наблюдения, които са в пълен противовес. Според тях съдебните заседатели в Ивайловград са местни личности с доказан авторитет и вършат работата си съвестно. Дори един от интервюираните адвокати сподели приятното си впечатление за случай, в който съдебен заседател подписал съдебното решение с особено мнение, противоречащо на мнението на съдията. Това му дало увереност, че все пак съдебните заседатели са активни, реално проследяват съдебния процес и имат свободата и отговорността да изразят мнението си на граждани.

Важна тема от проучването бе темата за корупцията. Почти всички интервюирани бяха запознати с процедурата за подаване на сигнал за корупция в тяхната институция. Бяха изразени мнения, че няма нужда да се създават специални закони, които да се борят с корупцията. Сега действащият наказателен кодекс добре регламентира този тип престъпления и проблемът не е в законодателството. Според един от респондентите самите граждани имат изключително голям толеранс към корупцията и за съжаление желаят да участват в нея. Коментари имаше и по отношение на това дали сигналите за корупция трябва да са анонимни. Голяма част от участниците в проучването са на мнение, че би било по-добре да са анонимни, независимо от рисковете, които крие тази промяна, а именно подаването на фалшиви сигнали с цел компрометиране и спиране на кариерното развитие. От друга страна сега държавата не успява да осигури адекватна защита на подаващите сигнали и рискът за саморазправа е съвсем реален, а като доказателство за това беше представена невъзможността на държавата да осигури защита

*Анализ на резултати от проведени дълбочинни интервюта с експерти от
Ивайловград по теми, касаещи съдебната система и реформата в нея*

на защитените свидетели. Респондентите подкрепят създаването на единен орган на национално ниво, който да разследва сигналите за корупция. Провеждането на разследването от отговорните институции на място, особено в малките населени места, където всички се познават, може да доведе до саморазправа и в крайна сметка страх у гражданите да подават такива сигнали.

По отношение на предоставянето на актуална информация за нововъведенията в съдебната система и институциите на местно ниво, интервюираните споделиха, че има информационни табла, на които при необходимост се поставят съобщения, актуална информация се публикува на сайтовете на съответните структури, правят се публикации в местния общински вестник, а до скоро и в общинското радио (което вече е закрито и много липсва на местната общност). Интервюираните магистрати разказаха, че в съдебната палата има постерминал за извършване на безкасови плащания.

По време на интервютата се обсъждаха и въпросите касаещи проучванията за съдебната система и публичния ѝ образ. Като цяло проучванията като настоящото срещат недоверието на хората и често се изразяват негативни мнения за истинността и достоверността на събраната информация. Коментарите за образа на съдебната система бяха най-разнообразни: от това, че за съдебната система е важно да правораздава, а не да гради положителен имидж до това, че образът ѝ се определя от работещите в нея.

Темата за достъпа до правосъдие на уязвими групи от обществото също бе част от проучването. В Ивайловград съдебната палата не е пригодена за лица с физически увреждания, въпреки, че многократно са искани средства за изграждането на рампа за инвалидни колички. Коментарите на магистратите по този въпрос бяха, че съдебната зала, в която се провеждат съдебните заседания, се намира на първия етаж, а за да се стигне до нея се изкачват само три стъпала. Но въпреки това, когато е необходимо, инвалидните колички се пренасят на ръка или самите магистрати излизат навън, за да свършат работата си. Като цяло разказаха, че това са единични случаи и не е чак толкова голям проблем за местната общност. По темата за центрове за безплатно консултиране на уязвими групи ивайловградчани не вярват, че такава структура може да бъде разкрита в техния град. Иначе приветстват идеята.

Всички интервюирани категорично са против закриването на съда в Ивайловград като най-често доводите са свързани с отдалечеността на района от другите общински центрове, планинския релеф, трудния достъп през зимата, а също така и фактът, че е района е граничен и е добре да има институции, които са отличителния белег на държавността.

Въпроси, специфични за съдебната система

Много от въпросите в интервютата са конкретни и специфични за съдебната система и реформата в нея и касаят съдийското самоуправление, конкурсите за магистрати, обученията за магистрати, предложения за законодателни промени в областта на детското правосъдие, възстановителното правосъдие, корупцията и др. Тези въпроси са задавани единствено на интервюираните лица с юридическо образование. От изказаните отговори прави впечатление, че юристите и магистратите на местно ниво не са добре запознати или в много случаи въобще не са запознати с готвените промени, с дебатите по линия на реформата в съдебната система, нямат информация, мнение или позиция по тези въпроси. Остава усещането, че реформата в съдебната система, не е нещо, което пряко ги вълнува или следят, а по-скоро са фокусирани върху ежедневната си работа. Остава неизяснено каква е причината за липсата на интерес към планираните промени, които пряко ги касаят. Най-общо обясненията могат да са в посока, че дори и да изразят мнение, то няма да бъде взето предвид или, че в съдебната система и въобще в сектор „правосъдие“ има по-добри експерти, на които са делегирали да планират и реализират реформите.

Силно впечатление прави разграничението между ситуацията в столицата и в малките населени места. От всички проведени интервюта в Ивайловград, а и в цялата област, прави впечатление, че планираните реформи в съдебната система отчитат нуждите на големите градове и натоварените структури на съдебната система и не се релевантни на ситуацията и нуждите в малките населени места. В резултат на проучването се затвърждава впечатлението, че при планирането на реформите не се отчитат специфичните нужди на отделните съдилища, прокуратури и следствени отдели и особено на тези в малките и отдалечени населени места, а по-скоро изхождайки от ситуацията в София, се планират мерки и насоки за реформа. Съпротива среща например разликата във възнагражденията на новоназначени магистрати в София и в провинцията, което действа демотивиращо на магистратите да започват работа в малки населени места. Критики има по отношение на атестирането в съдебната система и методиката за определяне на натовареността на магистратите, която би следвало да отчита тежестта на разглежданите дела. Пример в тази посока е различното точкуване на предложението по чл.78а – административно наказание и на фона на това обвинителния акт. Действията и ангажираността на прокурора и при двете са еднакви или сходни, а разликата в точките е голяма.

Във връзка с отчетността в съдебната система магистратите от Ивайловград признават, че тя е необходима и в голямата си част е нужна, но нерядко от тях се

*Анализ на резултати от проведени дълбочинни интервюта с експерти от
Ивайловград по теми, касаещи съдебната система и реформата в нея*

изискават справки, които лесно могат да бъдат взети от информационните системи, в които въвеждат данни и са достъпни на национално ниво, без да се налага служителите по места да се ангажират с изготвяне на справките. Коментари има и във връзка с проверките на инспектората към ВСС. Едно от интервюираните лица сподели, че е имало случай, в който проверяващ инспектор е бил некомпетентен, изисквал е информация, която не е съотнесима към работата на съответната институция, държал се е неучтиво и е припирил да осъществи проверката за един ден, въпреки, че е командирован за седем дни. Това ясно показва на какво ниво са проверките в съдебната система и че има случаи, в които не само не подобряват качеството на работа на институциите, а напротив – затормозяват го. В споменатия случай проверката е протекла толкова небрежно, че дори в доклада от нея в голяма част от текста е фигурирало името на друга институция, която не е била обект на въпросната проверка. И тук идва мястото на въпроса за етичното поведение на магистратите. Всеобщото мнение на интервюираните в Ивайловград е, че местните магистрати спазват този кодекс, имат доверието на гражданите и прекрасен публичен образ, но далеч не така стоят нещата, когато става дума за магистрати на най-високо ниво включително и във Висшия съдебен съвет. Един от коментарите по линия на етичния кодекс за магистрати беше свързан с това, че има магистрати, които се ползват с доверието на гражданите и спазват кодекса за етично поведение, но това не е най-важното в тази професия – много по ценно е да имаш морал, а това се вижда само ако си вътре в системата и имаш преки наблюдения.

Магистратите в Ивайловград, а и в други градове от област Хасково по време на проучването изразиха неодобрението си по отношение на създаването на специализирани съдилища и прокуратури, които се ползват с привилегии и чиито служители имат право на много по-високи възнаграждения в сравнение с редовите магистрати. За тях това е ненужно, демотивиращо най-вече за работещите в малките населени места и създава неравнопоставеност в съсловието.

Засегнат беше и въпросът с командироването на магистрати. Местната практика показва, че командироването не е добър вариант за обезпечаването на града с магистрати. Командированите магистрати не се интересуват от работата си в Ивайловград, не са мотивирани да приключват делата, стараят се да ги отлагат във времето, не проследяват разследването и в крайна сметка от всичко изброено страда местното население.

Предмет на проучването бе и въпросът за начина, по който се избират членовете на Висшия съдебен съвет (ВСС). По отношение на избора на т.нар. магистратска квота самите магистрати са с прекрасни впечатления. Последните промени и въвеждането на електронно гласуване много са помогнали за прозрачния и лишен от манипулации избор

на членове на ВСС. Единствената забележка в тази посока е, че гласуващите задължително е трябвало да посочат 2 от 5 кандидата, като не им е оставена възможност да имат само един фаворит или да изразят неодобрението си към предложените кандидати. Но като цяло изборът на членове на ВСС от съдийската и прокурорската колегия е определян като прозрачен и даващ възможност на най-качествените и мотивирани кадри да влезнат в управлението на съдебната власт.

Съвсем противоположно е мнението по отношение на избора на членове от парламентарната квота на ВСС. Всички интервюирани са единодушни, че този избор е сериозна предпоставка за политическо влияние в съдебната система и на практика се получава точно това. Имащите по-преки впечатления изразиха мнение, че от парламентарната квота във ВСС влизат никому неизвестни със съмнителни професионални качества магистрати, които после са пасивни в работата си като членове на ВСС или работят единствено в посока прокарване на определени партийни интереси. Участниците в проучването са категорични, че парламентарната квота следва да бъде премахната.

Коментари имаше по отношение на липсата на колегия на следователите във ВСС, което според интервюираните е съвсем логично предвид допуснатата преди години грешка с отделянето им от дознателите и незначителните функции, които изпълняват към момента.

Коментирана беше и темата за продължителността на съдебните процеси. Магистратите изразиха мнение, че последните промени създават предпоставки за по-бързо правораздаване, но бързината не бива да е самоцел. Трябва да се взема предвид и нуждата от допълнителни проучвания и експертизи по определени дела и на първо място да се търси качеството на правораздаването. Предвид малката натовареност на съда и прокуратурата в Ивайловград, там по принцип няма забавяния по делата и последните промени в тази посока касаят по-скоро големите съдилища с голяма натовареност.

Обект на проучването беше предварителната полицейска проверка като етап от досъдебното производство. Според интервюираните предварителната полицейска проверка е изключително полезна, тя не нарушава ничии граждански права и в никакъв случай не бива да отпада. Друг е въпросът за качеството на работата на полицаите, особено когато процесуални действия се извършват от редови полицаи. Често те са некомпетентни, не събират качествен доказателствен материал и това пречи на разследването и справедливото приключване на делото. Извършването на процесуални действия от редови полицаи се дължи на недостига на разследващи полицаи в системата на МВР (вършат работа, сходна с тази на следователите, а получават в пъти по-ниски възнаграждения). Недостига на разследващи полицаи може да бъде компенсирани със

*Анализ на резултати от проведени дълбочинни интервюта с експерти от
Ивайловград по теми, касаещи съдебната система и реформата в нея*

следователите, на които да се възлагат повече дела за разследване. Те са подготвени, квалифицирани и могат да провеждат процесуално-следствени действия, за разлика от редовите полицаи, за които тези действия са несвойствени.

Към юристите в допитването беше отправен и въпросът как може да се намали битовата престъпност като дребните кражби, телефонните измами и др. Сега голяма част от тези случаи, когато щетите са на малка стойност, се прекратяват поради маловажност. Така в обществото остава усещането за безнаказаност и се губи доверието в институциите. Изразените мнения по темата бяха разнообразни – от това, че законите в тази област са добри и нямат нужда от промени (всичко зависи от човешкия фактор) до предложения подобни дела да се гледат по съкратени процедури и за тях да се налагат административни наказания.

Един от въпросите в интервютата касаеше наказанието пробация. Част от интервюираните нямаша преки впечатления. Те предполагаха, че мярката „полагане на безвъзмезден труд“ е много ефективна и изразяваха мнение, че осъдените с тази мярка лица трябва да са облечени с униформи, да работят на видими места, за да има назидателен и превантивен ефект това наказание. Не така мислеха интервюираните, които имат преки наблюдения и впечатления. За много от тях пробацията е ефективна само в определени случаи (най-вече при първо престъпление) и се явява по-добър вариант на наказание в сравнение с лишаването от свобода. За много от тях видимото полагане на обществено полезен труд е унизително наказание и може да има негативен ефект върху осъдените, особено в малкия град, където всички се познават. Изразено беше мнение, че самите обвиняеми и техните адвокати всячески се опитват да отклонят налагането на тази мярка.

Коментирана беше и темата за условията в местата за лишаване от свобода, които според интервюираните са унизителни и за работещите там, и за излежаващите присъди. Но магистратите увериха, че държавата полага усилия за модернизирането им.

По отношение на размерите на наказанията за различни видове престъпления има голямо разминаване в мненията на интервюираните. Адвокатите смятат, че размерите на наказанията са завишени и приветстват административните наказания. Магистратите са на мнение, че законодателството е добре регламентирано, а обикновените хора са на мнение, че наказанията са много занижени и не съответстват на тежестта на престъпленията.

Възстановително правосъдие и медиация

Засегнат беше въпросът за грижата за пострадалите от престъпления и осъдените, които са изтърпяли присъдите си. Основните принципи на възстановителното правосъдие като идея срещнаха широка подкрепа сред интервюираните, но остана въпросът за това кой би следвало да ги прилага. Общото мнение е, че възстановителното правосъдие трябва да се прилага от държавата, защото гражданите нямат самосъзнание, че осъдените имат нужда от подкрепа, в много случаи дори по-голям от тази за потърпевшите. Много по-лесно за обществото е да заклейми едно осъдено лице, отколкото да подаде ръка и да му помогне при намирането на работа или създаването на среда на живот, различна от тази, която го е принудила да извършва престъпления.

Широка подкрепа сред интервюираните получи и медиацията, като много от тях изразиха мнение, че е добре да стане задължителна по някои дела като търговските спорове и бракоразводните дела. Същевременно отново бе поставен въпросът за липсата на специалисти, които да предоставят тази услуга и необходимостта от широкото ѝ популяризиране, които към момента изглеждат неизпълними за Ивайловград.

Много от планираните в реформата мерки по линия на възстановителното правосъдие касаят децата извършители и/или свидетели на престъпления. По отношение на работата с деца, всички интервюирани са на мнение, че трябва да има специални обучения за всички, които в работата си имат досег с деца – полицаи, съдии, прокурори, служители в социални служби и др. Същевременно магистратите обясниха, че те рядко работят по дела за детско правосъдие и нямат необходимост от допълнителни обучения по тази тема.